

УДК 372.878

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.15>

Лариса МЕЛЬНИК

викладач фортепіано, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-5409-4538

Роман ГУРГУЛА

викладач фортепіано, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0001-8569-9612

Володимир КАЛАШНЮК

викладач диригування, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0001-9068-6461

Бібліографічний опис статті: Мельник, Л., Гургула, Р., Калашнюк, В. (2022). Формування творчої активності учнів початкової школи у різноманітній музичній діяльності. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 98–102, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.15>

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У РІЗНОМАНІТНІЙ МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті наголошується на тому, що методика формування музичного інтересу в молодших школярів під час занять музичним мистецтвом спрямована на вдосконалення змісту, форм і методів музичної освіти як сукупності компонентів формування потреби у творчій самореалізації, взаємозв'язок навчальних і дозвільних інтересів, свободу вибору при освоєнні музичних творів. Зазначається, що вивчаючи проблему інтересу, вчені, педагоги, музиканти приходять до єдиної думки, що це емоційно забарвлене ставлення до діяльності, прояв до цієї діяльності уваги, прагнення дізнатися більше. Доведено, що музичний інтерес – це бажання людини самостійно вивчити нове, вирішувати незрозумілі моменти. Музичний інтерес є основою творчого ставлення молодших школярів до музичної діяльності, яка в подальшому сприяє формуванню музичної культури особистості. Описано, що формування музичного інтересу вимагає від педагога враховувати особливості та закономірності вікової динаміки учнів. Для формування інтересу до музики у молодших школярів під час музичних занять педагогу необхідно використовувати музично-педагогічну, психологічну літературу, створювати та дотримуватися психологічні та педагогічні умови, застосовувати ефективні методи та прийоми формування інтересу молодого покоління до занять музичним мистецтвом. Доведено, що музичний інтерес молодшого школяра – це його свідоме позитивне ставлення до музики. Воно проявляється у пізнавальній активності, емоційно – вольової характеристиці відносин, практичному освоєнні музики як мистецтва. Інтерес до музики формується у процесі активної музичної діяльності. Наголошено, що у співі, слуханні музики, у грі на музичних інструментах учні знайомляться з творами, вчать розуміти їх, набувають навичок та вмінь. Тому, що різноманітніша й активніша діяльність дітей на уроці, то успішніше може здійснюватися розвиток їх музичних творчих здібностей та формування інтересу до музики. Зазначається, що учням молодших класів хочеться отримати від музичних занять радість, але не кожен школяр погодиться досягати це ціною тривалої клопіткої роботи. Викладач має проявити максимум творчої винахідливості, щоб виробити в молодого покоління інтерес до занять, враховуючи їх вікові особливості.

Ключові слова: урок музики, творчі здібності, види музичної діяльності, інформаційно-комунікаційні технології, музичне мистецтво, культура, загально мистецький, духовний розвиток особистості, засоби виховання.

Larisa MELNIK

Piano Lecturer, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli Ave, 13, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-5409-4538

Roman GURGULA

Piano Lecturer, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli Ave, 13, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0001-8569-9612

Vladimir KALASHNYUK

Conducting Lecturer, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli Ave, 13, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0001-9068-6461

To cite this article: Melnik, L., Gurgula, R., Kalashniuk, V. (2022). Formuvannia tvorchoi aktyvnosti uchniv pochatkovoї shkoly u riznomanitnii muzychnii diialnosti [Formation of the derivative activity of primary students schools in various music activities]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 98–102, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.15>

FORMATION OF THE DERIVATIVE ACTIVITY OF PRIMARY STUDENTS SCHOOLS IN VARIOUS MUSIC ACTIVITIES

The article notes that the method of formation of musical interest among younger students during music lessons is aimed at improving the content, forms and methods of music education as a set of components for the formation of the need for creative self-realization, the relationship of educational and permissive interests, freedom of choice in mastering musical works. It is noted that studying the problem of interest, scientists, teachers, musicians come to a common opinion that this is an emotionally colored attitude to the activity, the manifestation of attention to this activity, the desire to learn more. It has been proven that musical interest is a desire of a person to independently study new things, to solve incomprehensible moments. Musical interest is the basis of the creative attitude of younger students to musical activity, which further contributes to the formation of the musical culture of the individual. It is described that the formation of musical enthusiasm asks the teacher to take into account the peculiarities and patterns of the age dynamics of students. In order to form an interest in music among younger students in music classes, a teacher needs to use musical and pedagogical, psychological literature, create and observe psychological and pedagogical conditions, apply effective methods and techniques to form the interest of the younger generation in musical art. It is proved that the musical interest of a junior schoolchild is his conscious positive attitude towards music. It manifests itself in cognitive activity, emotional-volitional characteristics of relationships, practical development of music as an art. Interest in music is formed in the process of active musical activity. It is noted that in singing, listening to music, playing musical instruments, students get acquainted with the works, learn to understand them, acquire skills and abilities. Since the more varied and active activities of children in the lesson, the more successfully the development of their musical creative abilities and the formation of interest in music can be carried out. It is noted that elementary school students want to get joy from music lessons, but not every student will agree to achieve this at the cost of long and troublesome work. The teacher must show maximum creative ingenuity in order to develop an interest in the classes among the younger generation, taking into account their age characteristics.

Key words: music lesson, creativity, types of musical activities, information and communication technologies, musical art, culture, general artistic, spiritual development of the individual, means of education.

Постановка проблеми. Необхідність естетичного виховання молоді постійно стоїть на порядку денному, актуалізуючись як в умовах шкільної освіти, так і в освітній діяльності закладів вищої освіти. Процес творчого розвитку особистості дитини процес довгий і складний, в якому чинне місце варто відвести дисциплінам музично-естетичного циклу. Постійне застосування різнобічних знань під час занять

музичним мистецтвом – головна умова ефективності розвитку музичного мислення учнів. Основною музичною діяльністю на уроках музичного мистецтва є: вокально-хоровий спів, музична творчість, слухання музики, музично-ритмічні рухи, гра на музичних інструментах, теоретичне вивчення музики.

Аналіз досліджень. Проблемами характеристики розвитку інтересу до музики у підлітків

досліджували В. Андрєєва, Ю. Бабанського, І. Беха, Д. Богоявленської, В. Загв'язинського, Н. Кузьміної, Г. Сіліної, С. Сисоєвої, Н. Лейтес. У цьому аспекті проблему досліджували відомі дослідники дитячої творчості Г. Айзенка, Дж. Гілфорда, А. Маслоу. Сучасні дослідники такі як, М. Дрова, Є. Назайкінський, В. Пушкар, П. Скляр, зазначали, що музика є постійний супутник творчого розвитку дитини. Проблема духовно-морального виховання підростаючого покоління піднімається в роботах Б. Лихачова, Н. Нікандрова, А. Олпорта, К. Роджерса, Д. Шеренберга.

Мета статті – теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування інтересу до музичного мистецтва в молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Музика – це один із найбільш яскравих та емоційних видів мистецтва, найбільш ефективний та дієвий засіб виховання молодого покоління. Вона допомагає ширше розкрити творчі здібності дитини, розвинути слух і почуття ритму, навчити її правильно сприймати мову музичних образів. Музика може не тільки вселити віру в себе і життя, а й підказати цікаву думку, допомогти прийняти правильне рішення, покращити художній смак. Ось чому великі композитори, створюючи чудову музику, мріяли про те, щоб їхнє мистецтво гідно оцінило суспільство. Залучення молодших школярів до музичного мистецтва вводить їх у світ хвилюючих, радісних переживань, відкриває їм шляхи естетичного освоєння сьогодення. Ось чому надзвичайно важливо плекати цікавість до занять музичним мистецтвом з молодшого шкільного віку. Проблеми, пов'язані з розвитком в учнів інтересу до музики та музично-виконавчої діяльності, займають одне з ключових місць у музичній педагогіці. Формування інтересу до музики дає можливість безперервного пошуку шляхів, засобів, форм і методів навчання з перших ступенів музичного розвитку, розкриття загальних музичних здібностей, що впливають на становлення особистості вцілому (Чудак, 2007).

Велика увага формування інтересу на уроці приділяється словесному методу. Його значення в музичному вихованні дуже велике. Мова вчителя не можна запрограмувати, її неможливо побудувати раз і назавжди. Це завжди живе слово, що виникає в атмосфері творчої співпраці вчителя та учня. Слово вчителя має бути

емоційним, у ньому має висловлюватися прагнення прищепити дітям любов та інтерес до музики, бажання розуміти її. У розмовах широко використовується питання форма викладу освітнього матеріалу – одне з дуже важливих дидактичних прийомів, здатних настовхнути учня на роздуми, спонукати до розумової роботи і викликати до неї інтерес. Розповідь про твір, композитора має бути образним, точним, спрямованим на творчу фантазію дитини. Педагогу, під час розмови не потрібно поспішати з підказкою, відповіддю на запитання, маючи музичний і життєвий досвід дитини, можна шукати зв'язок даного твору з живописом, літературою, природою, життям. Ще один дидактичний прийом для розвитку образного мислення та інтересу до твору, що виконується – це аналіз виконаного твору викладачем. Тематичні запитання слід ставити так, щоб для відповіді дитині доводилося прислухатися до музики. Учень чує п'єсу, що розучується, з боку, виконання відрізняється від його власного. Він починає чути нові інтонації, нові відтінки, з'являється новий образ. Все це викликає у дитини інтерес до подальшої роботи, бажання зробити своє виконання досконалішим. Студенти луцького педагогічного коледжу під час проходження педагогічної практики в школі часто використовують у своїй роботі з молодшими школярами словесно – поетичні та декламаційні методи. Дитина разом з педагогом після обговорення характеру твору може вигадати слова до твору, що виконується. Таке ж завдання учень може отримати додому, яке в свою чергу не лише розвиває самостійність й творче мислення, а й формує інтерес до занять музичним мистецтвом (Печерська, 2000).

Для формування у молодших школярів інтересу до музики слід застосовувати метод наочності. Особливо це важливо, коли дитина вже опанувала інструмент. Розучування твору має супроводжуватися якісним та емоційним виконанням його викладачем, щоб дитина мала про неї цілісне уявлення. Поряд із виконанням твору педагогом, дитині завжди цікаво почути її в записі, особливо якщо дана п'єса виконується різними інструментами чи симфонічним оркестром. Знайомство з новим твором має супроводжуватися короткою розповіддю про композитора, показом його портрета, розмовою про час створення твору, і вже разом із учнем потрібно постаратися виявити якісь осо-

бливості будови, тонального плану. Для того, щоб дитина сама змогла відповісти на поставлене питання, потрібно пограти їй твір кілька разів. Якщо п'єса не включена в програмний матеріал, то можна звернутися до фантазії та уяви учня, щоб той дав назву твору, намалював до музики малюнок, або склав коротку розповідь. Тільки тоді дитина з цікавістю працюватиме, коли досліджуваний твір буде зрозумілим йому, близько його душі. Працюючи з молодшими школярами дуже важливий вибір репертуару. Дітям цікаві програмні твори зі зрозумілими назвами, в яких вони зустрічаються зі звичними образами, такими як «Ведмідь», «Жабеня», «Гра у хованки». Педагог повинен вибирати посильні твори, оскільки вивчення у молодших класах складного репертуару може знижувати інтерес до музики, адже художня цінність музичних творів – сильний вплив на почуття дитини, формується інтерес до музики (Михайличенко, 2004).

Дуже важлива для формування інтересу до музики спільна творчість учня та педагога. Це гра в ансамблі. У репертуарі для початківців дуже багато крихітних п'єс. В ансамблі з педагогом ця п'єса звучить яскравіше, виразніше, і дитина відчувається справжнім музикантом, що приносить йому радість і викликає інтерес до подальших успіхів під час занять музичним мистецтвом. Великий інтерес на початковому етапі навчання викликає у дітей підбір на слух. Підбирати від різних звуків можна вже вивчені пісеньки – співи або улюблені мелодії. До вибраної мелодії педагог може приєднати акомпанемент. Молодші школярі із задоволенням беруться за мелодії. Це може бути твір на заданий ритм чи текст вірша. Такі заняття слід поєднувати з імпровізацією на музичному інструменті (Рудницька, 2007).

Одним із найефективніших способів розвитку музичного мислення учнів є імпровізація – найдоступніша форма музичного самовираження творчої особистості, оскільки учні наділені фантазією та бажанням творити, заняття імпровізацією виконуються з великою радістю, до того ж імпровізація є природним шляхом раннього залучення учня до теоретичних основ музики. Велике значення для розвитку музичного мислення мають навички розбору та читання нот. Оскільки відбувається наповнення змістом процесу розучування, концентрація уваги та слухо-

вий контроль. Виховання навичок гарного розбору та читання нот з аркуша має бути у центрі уваги педагога. Насамперед потрібно навчитися швидко прочитувати нотні знаки. Необхідно мислити не окремими нотами, а фразами та реченнями. Вміння вільно читати ноти відкриває перед дитиною багато цікавої та різної музики для технічного зростання (Рева, 2006).

Особливу цінність становлять поради та рекомендації педагогів щодо формування та розвитку інтересу до музики учнів молодших класів у позаурочний час. Такий інтерес підтримують публічні виступи учнів на конкурсах, концертах, батьківських зборах. Особливо із захопленням діти виступають на дитячих концертах, й завжди раді, коли вони відбуваються успішно. Вони бачать плоди своєї праці, задоволені, що їхні виступи приносять радість іншим людям. Із задоволенням молодші школярі беруть участь у різноманітних конкурсах, присвячених певному жанру чи творчості композитора. Такі свята та концерти є ще й пропагандою музичної культури, музичного навчання. Велику роль підтримці інтересу до музики грає ставлення батьків до дітей. Батьки повинні всіляко вітати і підтримувати найменші успіхи у заняттях музикою, цікавитися музичними досягненнями своїх дітей, вникати у їхні справи, надавати посильну допомогу. Інтерес до музики у дітей зміцниться, якщо батьки не відмахнуться від прохання дитини прийти на іспит, концерт, музичну вітальню, а допоможуть підготувати костюм чи атрибути до дитячого свята. Для формування інтересу до музики важливо, щоб у школах були якісні музичні інструменти, аудіо-відтворювальна апаратура, диски, монітори, портрети композиторів, наочні посібники. Дітям дуже цікаво записувати своє виконання (спів чи гру на інструменті), а потім прослуховувати разом із педагогом, аналізуючи почуте. Якщо дитина не буде зацікавлена, то навчання перетвориться на нудний та безрадісний процес. До того ж, заняття без інтересу призводить до дуже слабкого засвоєння матеріалу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, музичний розвиток під час занять музичним мистецтвом будується з урахуванням загальних задач музично – естетичного виховання молодого покоління. Варто зазначити, що зміст і структура музичних

занять повинні бути варіативними і цікавими, з використанням різноманітних прийомів, що допомагають учням сприймати музичний твір, зрозуміти елементарні основи музичного мистецтва. Для вирішення цих завдань використовуються методи активізації успіхів школярів, академічної та сучасної музики.

котрі сприяють вирішенню багатьох завдань: розвитку активного, зацікавленого ставлення до музики, бажання опанувати усі виконавські навички на музичному інструменті, перечитати музичну літературу, розвитку художнього смаку та ерудиції у всіх жанрах та стилях народної,

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грищенко Т. Зміст і організація форми музично-естетичного виховання в гімназіях України: Перша половина 19 ст. *Рідна школа*. 2001. № 11. С. 67–69.
2. Кемеровська О. Мистецтво у розкритті творчого потенціалу дитини. *Обдарована особистість: пошук, розвиток, допомога*. Київ : Генезис, 2008. С. 150–154.
3. Михайличенко О. В. Загальні методи музичного навчання. Теоретичні питання культури, освіти та виховання : рб. наук. пр. Вип. 27. Київ : Видав. центр КНЛУ, 2004. С. 49–53.
4. Печерська Е. Удосконалювати музично-творчий розвиток дітей. *Початкова школа*. 2000. № 6. С. 15–18
5. Рева В. Естетичне виховання школярів у процесі сприйняття музики. *Мистецтво та освіта*. 2009. № 1. С. 4–8.
6. Рева В. Індивідуальні стратегії формування естетичного сприймання музики школярами. *Мистецтво та освіта*. 2006. № 1. С. 12–15.
7. Рудницька О. Мистецтво у контексті розвитку духовної культури особистості. *Художня освіта і проблеми виховання молоді* : зб. наук, статей. Київ : Міносвіти України, УЗІМН, 2007. С. 3–11.
8. Сапожник О. Музично-естетичне виховання: зміст і структурні компоненти. *Рідна школа*. 2002. № 12. С. 20–22.
9. Турчин Т. Естетичне виховання молодших школярів у позакласній роботі. *Початкова школа*. 2008. № 5. С. 16–17.
10. Чудак В. Музично-естетичне виховання молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2007. № 16–18. С. 15–20.

REFERENCES:

1. Hryshchenko T. (2001). *Zmist i orhanizatsiia formy muzychno-estetychnoho vykhovannia v himnaziiah Ukrainy: Persha polovyna 19 st. Ridna shkola*. № 11. С. 67–69 [in Ukrainian].
2. Kemerovska O. (2008) *Mystetstvo u rozkrytti tvorchoho potentsialu dytyny // Obdarovana osobystist: poshuk, rozvytok, dopomoha*. Kyiv : Henezys, S. 150–154 [in Ukrainian].
3. Mykhailychenko O. (2004). *Zahalni metody muzychnoho navchannia. Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia* : zb. nauk. pr. Vyp.27. Kyiv : Vydav. tsentr KNLU, S. 49–53. [in Ukrainian].
4. Pecherska E. (2000). *Udoskonaliuvaty muzychno-tvorchyi rozvytok ditei*. Pochatkova shkola. № 6. С. 15–18. [in Ukrainian].
5. Reva V. (2009). *Estetychne vykhovannia shkoliariv u protsesi spryiniattia muzyky. Mystetstvo ta osvita*. № 1. С. 4–8. [in Ukrainian].
6. Reva V. (2006) *Indyvidualni stratehii formuvannia estetychnoho sprymannia muzyky shkoliaramy*. Mystetstvo ta osvita. № 1. С. 12–15. [in Ukrainian].
7. Rudnytska O. (2007). *Mystetstvo u konteksti rozvytku dukhovnoi kultury osobystosti. Khudozhnia osvita i problemy vykhovannia molodi* : zb. nauk, statei. Kyiv : Minosvity Ukrainy, UZIMN, S. 3–11. [in Ukrainian].
8. Sapozhnik O. (2002) *Muzychno-estetychne vykhovannia: zmist i strukturni komponenty*. *Ridna shkola*. № 12. С. 20–22. [in Ukrainian].
9. Turchyn T. (2008). *Estetychne vykhovannia molodshykh shkoliariv u pozaklasnii roboti*. *Pochatkova shkola*. № 5. С. 16–17 [in Ukrainian].
10. Chudak V. (2007) *Muzychno-estetychne vykhovannia molodshykh shkoliariv. Pochatkove navchannia ta vykhovannia*. № 16–18. С. 15–20. [in Ukrainian].